ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO priedas

Nr. 374

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Tėvynės iš širdies neišmesi

Ateinančiais metais gimtosios kalbos mokytoja, kraštotyros, esperanto kalbos ekspertė Paulina Danutė Vidrinskienė minės savo gyvenimo Marijampolėje 60 metų sukaktį. Kukli, gili, tikinti ateitimi. Šimtai į gyvenimą išleistų mokinių, 23 knygos, šešios iš jų - savo kūrybos, viena - esperanto kalba, dauguma - apie iškilias asmenybes, palikusias ryškius pėdsakus Sūduvos žemėje, apie skaudžius istorinius įvykius. Anot mokytojos, visos knygos rengtos su didžiuliu džiaugsmu, nes labai norėjosi, kad tai, kas svarbu ateičiai, nedingtų kartu su vienos kartos atmintimi.

Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Iš Dzūkijos kilusį Danutės tėvą mokytoją su šeima kilnojo iš vietos į vietą, kol galiausiai jie atsidūrė Žagarėje. Atvažiavo čia labai klaikiu laiku - 1941 m. spalio pradžioje. Išvakarėse buvo sušaudyti žydai. Vaikystėje patirtas skausmas nublanko prieš viltį, kad gyvenimas lauks išskėstomis rankomis. Šiandien mokytoja pataisytų, kad duoti reikia daugiau, negu tikiesi gauti.

Kokia vieta kiekvienam mūsų brangiausia? Kada žmogus jaučiasi savo vietoje? Kaip išlikti tuo, kuo gimėme, - lietuviais, aptarėme su mokytoja Paulina Danute VIDRINSKIENE.

- Kur vaikystė, jaunystė, ten brangiausias kraštas. Ir mano ten gražiausias laikas prabėgo. Mudvi su seseria tikros tėviškės neturėjome. Žagarę laikome savo tėviške. Bet jei dabar man reikėtų išvažiuoti iš Marijampolės, aš niekur nenorėčiau. Čia visi mano darbai, čia mano pėdsakas paliktas, vaikai čia užaugo, čia ir vyro kapas. Juokais sakau: esu Žiemgalos kilmės, bet sūduvių tautybės. Dabar jaunimas viską vertina pinigu. Eina ten, kur gerai. Kur šilta. Kažkada mes juokdavomės: Tėvynė ten, kur šilta. Atsimenate, baronai Rainakiai iš „Altorių šešėly“ tik vasarą gyvendavo Lietuvoje, o per žiemą - visos nicos, rivjeros. Man baisu dabar, kai jaunimas išvažiuoja. Kaip jie ten gyvena svetimoj žemėj? Į tuos visus klausimus atsakymai sudėti mano eilėraščiuose.

- Ar sunkus gimtosios kalbos mokytojo kelias? Tyrimai rodo, kad mokinių gimtosios kalbos žinios silpnėja. Kas dėl to kaltas?

- Joks darbas, jei jį nori sąžiningai atlikti, nėra lengvas. Jis reikalauja pastangų. Gimtosios kalbos mokytojui nelengva ir laiko požiūriu, dažnai nukenčia šeima, savi vaikai. Mokytoją apskritai slegia didžiulė atsakomybės našta - ir už parengimą egzaminams, įvairiems konkursams, olimpiadoms. Tačiau tarsi atpildą patiri džiaugsmą, kai mokiniai gauna medalius, įstoja į aukštąsias, kai vėliau išgirsti apie jų laimėjimus. O mokinių raštingumas tikrai silpnėja. Manau, daug kaltės galima primesti mobiliesiems telefonams, kai bendraujant galima apsieiti be lietuviškų rašmenų. Be to, vaikai juk mažiau skaito, skursta jų kalba. Sunku ieškoti kaltininkų.

- Lietuvoje net okupacijos metais nedrįsta taip niekinti savo tautos kultūros, kalbos, neigti tautos valstybės savastį, nuolat ieškant priešų, kaip tai daroma dabar. Menkinamas Justinas Marcinkevičius, net Vincą Kudirką išdrįstama pavadinti gydytoju nevykėliu, nors jo Tautiška giesmė tapo Lietuvos simboliu. Ar tai sovietizmas mums tokį supratimą paliko?

- Paliko. Vieni labai gerai gyveno, jie puolė į neviltį Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Kiti pasijuto nuvertinti. Man Atgimimas labai daug davė, atrišo rankas, aš atgimiau. Iki 1990-ųjų mes turėjome vieną bendrą priešą, vienijomės prieš jį, o dabar ieškome priešų tarp savų. Kaip džiaugiamės, kad randame kaimyną nusidėjusį. Kokia baisi ta galia, kurią galima už pinigus nupirkti. Kur dingsta įsitikinimai, kai žmogus iš vienos partijos šoka į kitą? Yra daug dalykų, kurių negaliu suprasti. Nesuvokiu, kaip nebaudžiama už prezidentės, valstybinės atributikos niekinimą, už blogus žodžius savo Tėvynės atžvilgiu. Romualdas Ozolas kažkada yra pasakęs: „Aš nebalsuosiu už Brazauską, bet jeigu jį išrinks prezidentu, aš jį gerbsiu kaip valstybės vadovą.“ Auksiniai žodžiai. Patinka ar nepatinka, bet tu turi gerbti, nes tai yra tavo valstybės vadovas. Jeigu sakai, kad tavo Tėvynė tau brangi, viskas, kas lietuviška, tau brangu, kaip tu gali tyčiotis iš jos simbolių?! Žuvis genda nuo galvos. Pasižiūrėkime, kas darosi Seime: „Tu kaltas, tu - kaltas“, pamiršę dar Antuano de Sent Egziuperi (Antoine de Saint-Exuperi) aiškinimą, kad mylėti - tai žiūrėti viena kryptimi. Taip pasakytume ir apie meilę Tėvynei. Labai pikti žmonės tapo, nors daug geriau gyvena.

- Ne paprasčiau ir mokytojams. Ne vienam šių dienų mokytojų į mokyklą tenka eiti kaip į mūšį. Iš kur ta nepagarba garbiausios profesijos darbininkams?

- Viskas prasideda nuo šeimos. Šeimos požiūris, tėvų požiūris visada persiduoda vaikams. Vaikai - tai veidrodis. Kokia būna įtampa, kiek mokytojui reikia valdytis, kad neišvestų iš kantrybės. Būdavo taip, kad ir aš ašarodama išeidavau iš klasės. Jeigu mokytojas turi būti ir policininkas, ir teisėjas, tai kada jam lieka laiko dirbti? Visokių klasių buvo. Žiūrėkite, kaip buvusį Kauno technologijos universiteto gimnazijos direktorių Bronislovą Burgį sutrypė. Tėvai davė paauglei pavyzdį, jiems reikėjo susidoroti su mokytoju. Ir dar baudą jis turėjo mokėti. Už ką? Lazda visada turi du galus. Ar ji neatsisuks prieš tėvus? Kažkas panašaus nutiko ir prastą pažymį besiruošiančiai išvesti vienai mokytojai. „Mokytoja, - sako mokinys, - girdėjau, kad dabar vaikai dingsta...“ Bet būna, kad tie, paskui kuriuos reikia mokytojui lakstyti, kartais pasidaro labai geri draugai. Per vieną susitikimą mano buvęs mokinys pasakė: „Auklėtoja, mes tik po penkiolikos metų supratome, ko jūs iš mūsų norėjote.“ O ko aš norėjau? Norėjau, kad mano mokiniai išaugtų gerais žmonėmis, jaustų pareigą ir atsakomybę. Kokių aš gabių vaikų esu turėjusi!

Prisimenu savo geriausias keturias kraštotyrininkes... Ką tik užsimodavome padaryti, visada padarydavome ir iš visur parsiveždavome pagyrimus. Iš visų mokinių, kuriems dėsčiau lietuvių kalbą, ne tiek daug kas pasirinko šią specialybę, gal 17. Studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą turbūt iš meilės literatūrai, bet mokytojauja ar mokytojavo tik keletas. Pedagoginis darbas juos atgrasė, jie neištvėrė - perėjo į žurnalistiką, tapo laikraščių, žurnalų, leidyklų redaktoriais. Jeigu šiandien su mano patirtimi reikėtų pradėti dirbti mokykloje, nežinau, ar ryžčiausi. Nes vaikai turi tik teises, o pareigų neturi. O mokytojai turi tik pareigas. Mokytojas yra ne tik žinių teikėjas, jis yra auklėtojas. Savo asmeniniu pavyzdžiu ugdo ir kartais be jokių žodžių. Kaip šeimoje. Argi vyksta auklėjimo pamokos šeimoje? Šeimoje yra tėvų pavyzdys. Nepasisodinsi vaiko ir nepasakysi: šitaip daryk, o šitaip nedaryk. Jei pasakysi „nedaryk“, visada atsiranda kažkoks priešingas noras.

Norėjau, kad mano mokiniai išaugtų gerais žmonėmis, jaustų pareigą ir atsakomybę

Ričardo Pasiliausko nuotr.

- Dabar prarandama pagarba gyvybei. Net ir vaikai išdrįsta nutraukti gyvybės siūlą, tarytum gyvenimas būtų ne vienintelis mums duotas. Kas tai - sutrikimas, nusivylimas?

- Vaikai dabar labai neatsparūs pasidarė. Gal vargo per mažai? Gal žmonės per gerai gyvena? Daugelis nori, kad viskas būtų paduota į delną, išmoko patys nieko nebedaryti. Nori gauti daug, lengvai ir greitai. Ar teisinga, kad duoda bedarbiams dideles pašalpas? Juos tai tiesiog gadina. Kam jam dirbti, jei ir nieko nedirbdamas gausi paramą? Tarpukariu eidavo žmonės griovių kasti, eidavo tarnauti, padieniais darbininkais, kad tik užsidirbtų sau ir šeimai. Apie kokias savižudybes nebūdavo nė kalbos. Dabar pasidarėme labai pažeidžiami: „Ot, jūs gailėsitės, kad manęs nesupratot...“ Kas iš to, kad gailėsis, tavęs juk nebebus. Sibire žmonės kaip vargo, o ar kam ateidavo į galvą nusižudyti? Galvodavo, kaip užsidirbti duonos kąsnį, kaip išlaikyti vaikus, kaip juos išsaugoti, kaip prasimušti. Ir tikėjimas didelę reikšmę turėjo. Kai pagalvoji, nieko mes neturėjome, studijavom pusbadžiu, buvom skurdo vaikai, bet vis tiek eidavome šokti ir laimingi buvome. Kažkoks susvetimėjimas ne tik visuomenėje, bet ir šeimose pasidarė. Jeigu mylėsi savo tėvelius, juk nesistengsi jų įskaudinti.

- Lietuvių bendruomenės kuriasi Anglijoje, Airijoje, Norvegijoje. Kur tik jos nesikuria. Tai sako, kad saviems prie savų jaukiau, saugiau. Ne vienas išvažiavęs tvirtina su Tėvyne atsisveikinęs ne dėl sotesnio gyvenimo, o dėl to, kad savo namuose nereikalingas. Ar tai gali būti tiesa? Ar besugrįš išvažiavusieji?

- Mano giliu įsitikinimu, tai laikina. Man atrodo, kad daugelis sugrįš. Lietuvio charakteryje yra užrašyta, kad mirti reikia savo žemėje... Juk matom, kiek lietuvių iš užsienio grįžta urnose į Lietuvą. Atsimenam ir tokias dainas kaip „Leiskit į Tėvynę...“ Bet Lietuvai reikia ne pelenų, o gyvų žmonių, jų rankų ir širdžių. Kartais atrodo, kad išvykusieji kitur labiau myli Lietuvą negu čia pasilikusieji, kuria bendruomenes, steigia šeštadienines mokyklas, leidžia laikraščius, rašo knygas. Negaliu nepaminėti buvusios mokinės Birutės Žindžiūtės-Michelini, meilės emigrantės, ypač gražios veiklos Italijoje. Ji išleido monografiją „Lituania“, sudarė italų-lietuvių kalbų žodyną (apie 70 tūkst. žodžių), parašė studiją „Lietuva, pasiryžusi nepriklausomybei“, parengė lietuvių kalbos gramatiką italų kalba „Grammatica della lingua lituana“, dėstė lietuvių kalbą Milano katalikų universitete... Vasaras su vaikais, kalbančiais itališkai, lietuviškai ir lotyniškai, praleidžia Lietuvoje, prie Dubysos. Kad daugiau tokių žmonių garsintų Lietuvos vardą! Išvykimo priežastys kiekvienam savos. Negera, kai aukštąjį mokslą baigęs žmogus neranda vietos Lietuvoje ir svetur turi dirbti juodžiausius darbus. Bet nemažai yra ir tokių, kurie iš užsienio parsiveža geros patirties ir stengiasi ją įdiegti Lietuvoje. Kai kurie uždarbiauja užsienyje tol, kol vaikams ateina laikas lankyti mokyklą. Tada grįžta į Lietuvą. Man atrodo, kad kada nors emigracija dėl sotesnio kąsnio turėtų mažėti.

Kodėl XXI amžiuje nebeaišku, kas yra šeima?

Nuo civilizacijos atsiradimo žmonija puikiausiai suvokė, kas yra šeima. Dabar nebesuvokia. Pageidaujama, kad tai būtų moksliškai, teisiškai apibrėžta. Lietuvoje siekiama šeimos apibrėžimą įrašyti net į Konstituciją.

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo filosofas Krescencijus STOŠKUS, teisininkas filosofas, Kazimiero Simonavičiaus universiteto dėstytojas Saulius ARLAUSKAS, Laisvosios visuomenės instituto direktorė Kristina ZAMARYTĖ-SAKAVIČIENĖ, Seimo narys Povilas URBŠYS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Konstitucijos kūrėjams net nekilo minties, kad kada nors ateis toks metas, kai kils diskusijos ir nebebus žinoma, kad šeima yra susituokę vyras ir moteris, turintys arba neturintys vaikų. Dabar siūloma keisti Konstituciją. Kodėl?

P.URBŠYS: Teisininkų vizija, kas yra šeima, kilo po Konstitucinio Teismo 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimo. Jame akcentuojama, kad šeimai būdinga santuoka, ji grindžiama vyro ir moters santykiais. Bet Konstitucinis Teismas aiškiai konstatavo, kad konstitucinė santuoka grindžiama šeimos narių tarpusavio atsakomybės supratimu, emociniu prieraišumu, pagalba ir panašiais ryšiais bei savanorišku apsisprendimu prisiimti tam tikras teises ir pareigas, atitinkančias santykių turinį. Remiantis šių santykių išraiškos forma konstitucinė šeimos samprata esminės reikšmės neturi. Iš principo aiškiai pasakyta, kad nebūtinai šeima atsiranda kaip santuokos išdava. Šeima kaip tokia gali atsirasti ir bendro gyvenimo, emocinio ryšio nustatymo pagrindu.

Prieiname prie kuriozo - kai nagrinėjama šeimos problematika Lietuvoje, apklausos duomenys rodo, kad kai kurie savo šeimos nariu įvardija ir gyvūną. Tai yra emocinis ryšys, atsiradęs tarp to gyvūno ir žmonių, kurie gyvena šeimoje.

Bet tie pokyčiai, kuriuos mes matome pasaulyje, pvz., JAV ar kai kuriose Vakarų Europos valstybėse, yra bandymas įteisinti būtent ne ką kita, o vienalytę santuoką. Jiems labai svarbu panaikinti šeimos apibrėžimą, kuriame aiškiai konstatuota, kad šeima atsiranda tik kaip santuokos tarp vyro ir moters išdava. Kai atsirado ši konstitucinė krizė, buvo bandyta pataisyti Konstituciją ir iš karto apibrėžti, kas yra šeima. Toks bandymas buvo 2012 m. pavasarį Seime, kai buvo inicijuota konstitucinė pataisa, bet ankstesnės kadencijos Seimui pritrūko vieno balso, kad pataisa būtų priimta. Ir tas vienas balsas buvo Petro Gražulio, kuris balsuojant kažkodėl nedalyvavo, nors jis labai aršus tradicinių šeimos vertybių rėmėjas.

Šios kadencijos Seime vėl bandoma inicijuoti Konstitucijos pataisą, kuri aiškiai apibrėžtų, kad šeima sukuriama sudarius santuoką, būtent santuoką tarp vyro ir moters. Šią pataisą pasirašė 106 Seimo nariai. Buvo pritarta, nors šį kartą balsavo mažiau, - jeigu neklystu, balsavo tik daugiau nei 60 Seimo narių.

Bet kas atsitiko? Seimas pradėjo vilkinti šias pataisas. Pirma buvo vilkinama Konstitucijos komisijos, dabar jos vilkinamos Teisės ir teisėtvarkos komitete. Ko bijo tie asmenys, kurie blokuoja šitą konstitucinę pataisą?

G.JAKAVONIS: Kodėl ilgą laiką buvusios tradicinės vertybės praranda prasmę? Mėgdžiojame tai, kas vyksta Vakaruose. Bet mėgdžiojame ne tai, kas geriausia...

K.ZAMARYTĖ-SAKAVIČIENĖ: Patirtis, kokią matome Vakarų šalyse, rodo, kad tai nebūtų geriausias kelias. Po Konstitucinio Teismo

Kai liberalizacija pasiekia beprotybės ribas, tai labai negerai

Krescencijus STOŠKUS
Filosofas

nutarimo šeimos samprata tapo lyg ir neapibrėžta, nebeaišku, kas yra šeima ir kada ji atsiranda. Mūsų instituto pozicija, ir ne vien mūsų, o daugelio nevyriausybinių organizacijų, su kuriomis tenka dirbti kartu, yra tokia, kad negali teisinėje valstybėje būti tokios situacijos, kai neaišku, kas yra šeima ir kada ji atsiranda. Nes šeima, kaip nustato Konstitucija, yra valstybės ir visuomenės pagrindas, iš jos kyla tam tikros teisės ir pareigos. Todėl turi būti aišku, kada šeima atsiranda ir kokia yra jos struktūra. Todėl, matydami taip ilgai vilkinimą šią Konstitucijos pataisą, ne kartą kreipėmės į Seimo narius, į Seimo pirmininkę, į 14 nevyriausybinių organizacijų su prašymu, kad būtų imtasi kokių nors priemonių. Kad pagaliau įvyktų svarstymas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete, kuriame blokuojamas įstatymo pataisų svarstymas.

Tačiau pasirodo, kad Seimo pirmininkė neturi realių galių paspartinti to sprendimo priėmimo. Ji pateikė Seimo Etikos ir procedūrų komisijai savo prašymą išnagrinėti mūsų kreipimąsi, bet iš komisijos mes gavome atsakymą, kad šitas klausimas nebus nagrinėjamas, nes komisija irgi negali paspausti to komiteto pirmininko. Žiūrint iš visuomenės, visuomeninių organizacijų pozicijų savotiškai darosi baisu - 106 Seimo nariai teikia pataisą ir ji yra labai svarbi, t.y. kalbama apie valstybės ir visuomenės pagrindus, o vienas žmogus gali imti ir ją blokuoti.

Ir niekas nieko negali padaryti, nėra tokių galių. Netgi galime suabejoti demokratinės valstybės pagrindais, kai matome, kaip tie sprendimai priimami. O kai kalbame apie partijas, akivaizdžiai matome, kaip tada priimant sprendimus įsitraukia Seimo nariai ar politikai. Iš tų 106 Seimo narių yra tik keli, kurie realiai bando spręsti šitą klausimą, visi kiti kažkodėl tyli. Man atrodo, kad susiduriame su tokiu fenomenu, kai politikai prieš rinkimus bijo atskleisti savo moralinį veidą. Galbūt jie bijo prarasti vieną kitą rinkėjų dalį, nenori atskleisti savo tikros pozicijos. O mums kaip tik labai svarbu būtų sužinoti jų poziciją būtent dabar.

Mes, kaip institutas, su kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis svarstome, kad reikia būtinai viešinti, kaip elgiasi partijos sprendžiant šią problemą. Tikimės, kad piliečiai per Seimo rinkimus įvertins tokią politikų poziciją ir pasyvumą.

S.ARLAUSKAS: Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas suorganizavo klausymus dėl Konstitucijos 38-ojo straipsnio pataisos. Dalis visuomeninių organizacijų nedalyvavo. Noriu pasakyti, kad tų klausymų metu susiformavo gana aiškios pozicijos ir gana aiški nuomonė, kas čia vyksta.

Pirmas dalykas. Konstitucinis Teismas, lyg ir atskirdamas santuoką nuo šeimos, pastarąją paliko tarsi plūduriuoti. Faktiškai be jokio teisinio pagrindimo, be jokios teisinės formos. Žiūrint į tai visiškai logiška, kad tos nuomonės, mano supratimu, negalėjo paneigti net pats J.Sabatauskas. Seimo pareiga dabar yra suteikti šeimos sąvokai arba šeimos institutui aiškią teisinę formą. Tai reiškia, kad siūlomame projekte yra išplečiama šeimos samprata. Mano supratimu, tai yra gana liberalus žingsnis, nes šeima nesiejama vien tik su santuoka. Šeima siejama su tėvyste ir motinyste. Vadinasi, santuokos nesudarę asmenys, bet tapę tėvais, automatiškai turėtų būti pagal šitą nuostatą valstybės ginami. Tokiu būdu mes paskatintume daugybę porų, kurios gyvena nesusituokusios, būti drąsias, nebijoti susilaukti palikuonių, nes valstybė automatiškai jas pradės remti kaip normalią šeimą.

Bet koks liberalizmas mums kelia pavojų išnykti

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

Išryškėjo kitas aspektas - kad egzistuoja du stereotipai: konservatyvusis ir liberalusis. Liberalusis stereotipas - klausymuose dalyvavę netradicinių šeimos formų rėmėjai. Ar gali mūsų Konstitucija ir Konstitucinio Teismo išaiškinimas reikšti, kad yra galimybė įteisinti registruotą partnerystę? Niekas šituose klausymuose neįrodė, kad galima, nes registruota partnerystė yra alternatyva ne šeimai, o pirmiausia santuokai. Santuoka, kaip Konstitucinis Teismas išaiškino, yra dviejų asmenų abipusių įsipareigojimų registracija valstybės

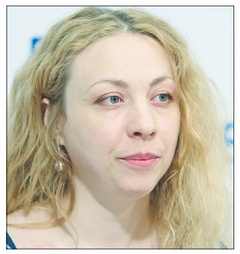

vardu. Registruota partnerystė irgi yra registracija. Kadangi Konstitucinis Teismas susiejo registracijos sąvoką tik su santuoka, vadinasi, registruota partnerystė ir pagal Konstitucinio Teismo išaiškinimą, ir pagal mūsų Konstituciją yra negalima.

Tai toks būtų liberalusis stereotipas, kad neva priimant šitą įstatymą bus užkirstas kelias netradicinėms šeimoms, netradicinėms santuokoms, registruotai partnerystei. Nieko panašaus. 38-asis straipsnis visiškai neliečia vienos lyties santuokų ir su tuo nesusijęs. Jiems klausymuose patariau siūlyti kitokią Konstitucijos pataisą, jeigu šita nepatinka, kad galėtų įteisinti Konstitucijos lygiu. Nes dabar jie Lietuvoje beveik visiškai neginami.

Net ir popiežius pasakė, jeigu žmonės gyvena kartu, vadinamojoje kohabitacijoje, tai negalima jų atstumti. Reikia kaip nors juos pradėti ginti teisiškai. Bet yra vienas dalykas, jeigu jie susilaukia vaikų. Aš paklausiau, o jeigu gyvena du, vaikinas ir mergina, nesusituokę 10-20 metų, jie nesusilaukia vaikų ir jie nepripažįstami kaip šeima, tai yra diskriminacija ar ne? Be abejo, diskriminacija.

Kai kurie savo šeimos nariu įvardija ir gyvūną

Povilas URBŠYS
Seimo narys

Bet kyla klausimas, kas yra diskriminacija. Diskriminacija atsiranda tada, kai tave gina Konstitucija, o valstybė negina. Bet jeigu Konstitucijoje įtvirtinta, kad iš motinystės ir tėvystės atsiranda šeimos santykiai, tai čia jokios diskriminacijos iš principo negali būti. Yra tokia situacija ir nemanau, kad turėtų bijoti Seimo nariai priimti šitą pataisą, nes ji yra pakankamai liberali, o tai, manau, svarbiausia. Ji gali padaryti teigiamą poveikį demografinei situacijai. Manau, visi turėtų būti suinteresuoti šios konstitucinės pataisos priėmimu. O jeigu kam nepatinka, mano kad ji bloga, reikia inicijuoti kitą. Nes šeimos santykių reguliavimas prasideda, jūs teisingai sakote, nuo Konstitucijos. Turi būti aiškiai suformuluota teisinė norma kaip kriterijus, pagal kurią būtų galima kurti visus kitus įstatymus, interpretuoti kitas konstitucines normas ir t.t.

G.JAKAVONIS: Suprantu tas šeimas, kurios gyvena nesusituokusios ir kurios susilaukė vaikų. Bet kiek tokių „netradicinių“ šeimų, palyginti su tradicinėmis? Kodėl Seimo nariai turi kvaršinti galvas dėl tų kelių procentų? Ar neturi ką veikti?

K.STOŠKUS: Vienas variantas - neturite. Bet greičiau taip nėra, nes jūs turit ką nors veikti.

vienodi šeimų tipai, bet visų paskirtis buvo viena - produkuoti palikuonis. Dabar paskirtis pasikeitusi? Turbūt ne.

Jeigu šitos funkcijos nebūtų, jeigu nėra galimybės išlaikyti šeimos, vadinasi, nėra kam tais palikuoniais rūpintis, vadinasi, iš tikrųjų galimas daiktas, kad jie kalba apie šeimos nereikalingumą arba tos funkcijos nesvarbumą. Matyt, tai susiję su tais institutais, su tais interesais.

Aš nenoriu ieškoti lengvų teorijų, bet yra galimybė šitaip galvoti. Gyventojų skaičius pasaulyje yra gana didelis. Per trumpą laiką, per 15 metų, po milijardą priauga. Tad galimas daiktas, kad kai kurie žmonės, kurie turi didelę įtaką šitame civilizuotame pasaulyje, mano, kad kai ką jau yra parengę, kad, pvz., ir tautos sunykti turės globalizacijos principu.

Šeimos mirimo doktrina irgi ateina iš marksistinės doktrinos. Grįžkime prie klasikinio marksizmo ir bandykime parodyti, kad šitos civilizacijos istorija pereina į naują būtį, kitados vadintą komunizmo šviesia ateitimi. Kadangi pasaulyje gyventojų yra daug, reikia,

Liberaliosios jėgos siekia iškreipti šeimos institutą, netgi jį sunaikinti

Kristina ZAMARYTĖ-SAKAVIČIENĖ
Laisvosios visuomenės instituto direktorė

Bent jau savų rūpesčių turite, jeigu ne bendrų. Matyt, tokia padėtis padeda kai kam užtamsinti svarbiausius dalykus, kurie vyksta Lietuvoje. Baisių dalykų yra, demografinė būklė ir kt. Prezidentė pradėjo kalbėti, kad reikia gelbėti vaikus nuo patyčių. Daugybė problemų yra, kurios gyvybiškai svarbios, nes dėl to nyksta žmonės.

O įsivelti į tas diskusijas dabar atrodo lyg ir komiška. Nes tų problemų išspręsti negalime, tad neužsiimkime tais ginčais, kurie neturi nei perspektyvos, nei prasmės. Bet tai būtų irgi toks vaikiškas požiūris matant, kaip rimtai žmonės tuos žaidimus žaidžia. Čia jau ne mes žaidžiame, juk turbūt daug kas pagalbos prašė iš JAV šeimos institucijų ir gavo. Vadinasi, Amerikoje atmosfera ne mažiau yra įkaitinta dėl šeimos irimo, dėl šeimos statuso, kuris dabar iš naujo yra išradinėjamas.

Visas tas bėdas yra įvertinę teisininkai, kai jie pradėjo liberalizuoti įstatymus, kurie yra civilizuotame pasaulyje. Kai liberalizacija pasiekia beprotybės ribas, kraštutinumus, tai labai negerai.

Sprendžiant šią problemą pirmiausia reikia išsiaiškinti, kodėl per visą civilizacijos istoriją - ne tik per vieną civilizaciją, per kelias civilizacijas - šeimos išliko. Buvo nekad naikintųsi pati civilizacija ir kurtų tokius savinaikos mechanizmus. Tie savinaikos mechanizmai geriausi bus tada, kai nebus jokio stabilaus pamato nei tautai, nei šeimai, nei tam, kas palaikė žmogaus egzistavimą iki šių dienų.

Etos nuotr.

Mums čia dabar išspręsti šį klausimą įsivėlus į diskusijas, kurios įtraukė daugybę juristų pasaulyje, ir bandyti čia lyg žaidimą žaisti, mano nuomone, yra šiek tiek negerai ir neoru. O ką aš galėčiau pasiūlyti? Tai griovimo doktrina, o aš esu prieš griovimo doktriną. Tai yra paprasčiausias mechanizmas ardyti bet kokį stabilumą, kultūros stabilumą.

Gyvybės forma turi būti tęsiama. Kad gyvybės forma būtų tęsiama, reikia laikytis elementarios abėcėlės. Kaip ir dorovė. Dorovės normos yra bendros, bendražmogiškos. Žmogus yra nepajėgus numatyti savo perspektyvų istorijoje.

G.JAKAVONIS: Mes oficialiai pripažinti, po Puerto Riko, po latvių, kaip trečia pasaulyje nykstanti tauta. Bet koks liberalizmas mums kelia pavojų išnykti.

P.URBŠYS: Neatsitiktinai Konstitucijoje yra fiksuota, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Mes dabar irgi kalbame apie savo visuomenės ir valstybės išlikimą, juk ne paslaptis, yra teigiama, kad po 200 metų gali nelikti lietuvių tautos dėl įvairių demografinių problemų, dėl augančios emigracijos ir visa kita. Kiek šeima yra svarbi tautos išlikimui? Man atrodo, kad tie, kurie nori atskirti santuoką nuo šeimos, ir tie, kurie šeimą suvokia santuokos kontekste, supranta, kad šeima yra labai svarbus veiksnys. Išlikimo veiksnys.

Jeigu mes kalbame apie konstitucines praktikas, taip, yra ta skandinaviška praktika. Pavyzdžiui, Norvegijoje, jeigu nesusituokę asmenys pragyvena kokius 2 metus, galima tuos santykius prilyginti santuokiniams. Toje pačioje Vokietijoje aiškiai atskirta, kad Konstitucija gina santuoką ir kad santuoka nėra prilyginta panašioms į santuoką partnerystėms.

Yra aiškiai nubrėžta riba. Kodėl? Esmė paprasta: jeigu mes išsaugome šeimos tapatybę, mes išsaugome būtent visus tuos pagrindus ne tik tarp žmogiško santykio, bet ir tuos, kurie susiję socialinėje, ekonominėje, moralinėje srityse. Pvz., Lietuvoje praėjusiais metais 42 proc. visų porų buvo išsiskyrusios. Ar tai yra problema, ar ne problema? Koks tos problemos poveikis augančiam savižudybių skaičiui ir ar ne dėl to mes pirmaujame pasaulyje pagal savižudybių mastą? Kai vyksta tokie kraupūs įvykiai, aš esu prieš griovimo doktriną. Tai yra paprasčiausias mechanizmas ardyti bet kokį stabilumą, kultūros stabilumą.

Diskriminacija atsiranda tada, kai tave gina Konstitucija, o valstybė negina

Saulius ARLAUSKAS
Teisininkas filosofas, Kazimiero Simonavičiaus universiteto dėstytojas

Tokį vaizdą matome ir Lietuvoje. Tai sukuria socialinio nesaugumo jausmą ne tik suaugusiems žmonėms, bet, svarbiausia, ir vaikui.

Pasauliniais tyrimais įrodyta, kad iš nesantuokinių santykių atsiradę vaikai yra nesaugūs. Kaip ir išsiskyrusių šeimų vaikams, jiems yra sunkiau adaptuotis prie gyvenimo sunkumų. Tokių vaikų daugiausia yra tarp socialiai remtinų žmonių. Sakykime, 42 proc. išsituokusių porų valstybei kainuoja nei daug, nei mažai - kone 240 mln. eurų.

Įvertinkime ir alkoholizmo problemą. Kiek ji valstybei kainuoja? Kiek savižudybės kainuoja? Ir pamatysime, kad, vienaip ar kitaip, visa tai kenkia mūsų valstybės stabilumui. Replika tiems, kurie kalba, kad ši įstatymo pataisa diskriminuojanti, - jeigu mes skaitysime siūlomą variantą, taip, ten yra parašyta „šeima sukuriama sudarius santuoką“, bet kartu yra pabrėžiama, kad šeima taip pat kyla iš motinystės ir tėvystės, o tai reiškia, kad nediskriminuoja tų šeimų, kurios gyvena išsiskyrusios.

Į ką noriu atkreipti dėmesį? Kad tie asmenys, tos grupės, kurios nori šeimos turinį pakeisti ir paruošti dirvą vienalytėms santuokoms, prisidengia tomis šeimomis, kurios kyla iš motinystės ir tėvystės.

Klausymuose buvo kalbėta apie pavyzdį, kai atvyksta į Lietuvą susituokę homoseksualai, jie santuoką sudarė Europos valstybėje, vienas lietuvis, kitas baltarusis. Kaip dabar juos registruoti - kaip vyrą ir žmoną? Mes neturime tokių galimybių. O tai aiškiai rodo, kad vis dėlto neapibrėžta šeimos sąvoka yra reikalinga tam, kad būtų paruošta dirva būtent tiems vienalyčiams dariniams.

Antra vertus, už šitų dalykų slypi ir konkretūs asmeniniai interesai, pasakyčiau, finansiniai interesai. Štai pavyzdys: Seimo narė Marija Aušrinė Pavilionienė ne kartą išsakė neigiamą nuomonę dėl tradicinės šeimos santykių. Ji ne kartą išsakė kritines pastabas, kad Švietimo ir mokslo ministerija per mažai kalba apie kontracepciją, saugius lytinius santykius ir visa kita. Bet tuo metu, remiantis registro duomenimis, ji yra Šeimos planavimo socialinės sveikatos asociacijos Lietuvoje pirmininkė. Šita asociacija yra Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos padalinys Lietuvoje. Tarptautinei planuotos tėvystės federacijai priklauso vienos prezervatyvų prekės ženklas. O esmė tokia, kad po diegiamos tam tikros lytinės laisvės, saugaus lytinio gyvenimo koncepcijos idėja slypi tam tikra rinkodara, kaip parengti dirvą prezervatyvams platinti. Anksčiau buvo teigiama, kad prezervatyvai pas mus nėra tokie populiarūs, o dabar jų parduodame daugiau nei milijoną. Tas procentas smarkiai išaugęs.

Jeigu mes kalbame apie tai, kad pas mus norima įdiegti tam tikrus įstatymus, kurie pažeistų mūsų vertybines, visuomenės tradicines nuostatas, tai irgi daroma per nevyriausybines organizacijas. Viena iš tokių nevyriausybinių organizacijų yra Žmogaus teisių centras.

Mes kalbame, kad Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas Julius Sabatauskas aiškiai vilkina tos konstitucinės pataisos priėmimą. O jo dukra yra Žmogaus teisių centro vadovė.

Kokie yra centro uždaviniai? Vienas iš jų: kelti probleminius žmogaus teisių apsaugos klausimus ir teikti jų sprendimo būdus įstatymų leidėjui ir Vyriausybei. Tai yra konkreti veiklos kryptis, kuri yra susijusi su tuo, kad būtų neleista, jog atsirastų tam tikri įstatymai, kurie prieštarautų tos nevyriausybinės organizacijos tikslams. Už tai tokie centrai ir gauna finansavimą. Oficialiai teigiama, kad tarp finansuojamų projektų yra ir tokie kaip teisinės bazės tobulinimas ir kompetencijos didinimas įgyvendinant veiksmingas galimybes ir nediskriminavimo principus. Šitą projektą finansuoja Europos Komisija nuo 2016 m. sausio 1 d. Ką tai reiškia? O tai reiškia, kad jeigu Lietuvos žmogaus teisių centras kuo aktyviau dalyvauja, kad nebūtų priimta tokia konstitucinė pataisa, tai tuo geriau tas centras pateisina savo veiklą ir kartu užsitikrina finansavimą. Tokiu būdu Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininko dukra užsitikrina stabilias pajamas. Viskas paprasta.

G.JAKAVONIS: Įsipareigojome priimti musulmonus. O jie gal po 4 žmonas turės. Vėl keisime Konstituciją, kad tai įteisintume?

K.ZAMARYTĖ-SAKAVIČIENĖ: Iš tiesų teisė formuoja tam tikrą elgesio normą, kuri paskui tampa ir moraline norma, nes ji legitimuoja tam tikrą elgesį. Todėl Seimo narių, kurie priima įstatymus, pareiga ne tik sureguliuoti teisinius santykius, bet ir kartu rodyti tam tikrą siektiną elgesio modelį. Šiuo atveju aptariama Konstitucijos pataisa, iškeldama santuoką ir kartu nurodydama, kad santuoka turėtų būti valstybės globojama, tiesiog atitinka tą teisingumo principą, kad skirtingos situacijos turėtų būti traktuojamos skirtingai.

Daugybė mokslinių tyrimų rodo, kaip Seimo narys P.Urbšys paminėjo, kad santuoka prisideda tiek prie skurdo mažėjimo šeimoje, tiek ir visai valstybei apsimoka, dėl jos gerėja vaikų fizinė, psichinė sveikata, sukuriamas laimės pojūtis, o paskui ir galimybės sudaryti stabilius santykius, įvairiapusiškai prisideda prie sutuoktinių būklės gerėjimo ir t.t. Ji prisideda prie bendro visuomenės gėrio, todėl valstybėje yra teisinga privilegijuoti, išskirtinai puoselėti tokią sąjungą, kuri yra naudinga tiek šeimos nariams, tiek pačiai valstybei ir visuomenei.

Kalbėjome apie tam tikrus demografinius pavojus, kurie gresia Lietuvai, o liberaliosios jėgos siekia iškreipti šeimos institutą, sakyčiau, netgi jį sunaikinti.

Galime įžvelgti tam tikrą siekį kad ir kontroliuoti Žemės populiaciją, kad ji nedidėtų. Bet yra ir kiti galimi siekiai. Kodėl taip siekiama, kad žmogus būtų vienišas, neturėtų nei vaikų, neturėtų šeimos? Arba šeima būtų tokia - susitikau, o kai nebepatinka, išsiskyriau? Tyrimas atskleidė, kad vienišas žmogus yra labai geras vartotojas. Jam svarbu mada, pramogos, jam svarbu patogumas ir prabanga. O žmogus, kuris turi šeimą, su savo pinigais elgiasi kitaip. Todėl ekonomistai įžvelgia, kad tas siekis sunaikinti šeimą, kaip institutą, slepia didžiųjų korporacijų interesus. Nes toks vartotojas joms yra patogus ir naudingas ekonomiškai.

G.JAKAVONIS: Lietuvoje nukentėjusius nuo nusikaltėlių gina dvi visuomeninės organizacijos, kalinius - 18. Ir normalių šeimų gynėjų - mažuma. Kodėl taip susiklostė?

K.STOŠKUS: Gyvename tokiais keistais laikais, kurie vadinasi „čia ir dabar“. Kaip sakydavo romėnai, „naudokis šia diena“. Vadinasi, yra praeities užmarštis ir negalvojimas apie ateitį. Be horizonto ir be atminties. O ta atmintis labai daug ko mokanti, jeigu nors kiek pažvelgtume į visų civilizacijų likimus. Tas pats buvo su Egipto civilizacija, tas pats buvo su Tarpupio civilizacija, tas pats buvo su Romos imperija, tas pats buvo, kai prasidėjo Graikijos irimas sukūrus tą didžiąją imperiją. Procesai analogiški. Skaitai, beveik nurašytos šių dienų istorijos.

Parengė Jovita MILAŠIENĖ

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje
www.suzalgiriu.lt